

فصل اول : آشنائی مختصری با هنر فلزکاری

۱-۱- هنر فلزکاری عصر ساسانی

با توجه به سوابق هنری مردم ایران فلزکاری از اهمیت فراوانی برخوردار بوده و همواره چه قبل و چه بعد از اسلام جنبه کاربردی و هنری خود را حفظ کرده است. در زمان ساسانیان از فلزات برای ساخت مصارف مختلفی از قبیل: جنگ افزار - زین افزار - ابزار خانگی و ظروف تجملی کمک گرفته می شد. «اگر فلزهای مورد استفاده در این عهد را به سه گروه عمده آهن و برنز و (طلا و نقره) طبقه بندی می کنیم در میان آنها صنعت نقره کاری از اعتبار و منزلت بسیار بالایی برخوردار است.

ظروف ایجاد شده علاوه بر جنبه مصرفی، دارای تزئیناتی نیز می بوده که بر زیبایی فرم ظرفها می افزودند و در واقع به دو نوع تزئینی برمی خوریم. تزئینات برخی از این ظروف ساده و فقط به آرایش لبه آن اکتفا شده و صنعت گر استادی خود را در ساختن شکل و فرم آن بکار برده است و در برخی دیگر موضوعاتی از قبیل صحنه های شکارشاهی به تخت نشستن پادشاه ، مراسم مذهبی و گلها و پرندگان و رامشگران را به تصویر کشیده است.»^۱

۱- ویلسون کریستی - تاریخ صنایع ایران - مترجم عبدالله فریار - انتشارات یساولی - چاپ اول - س ۱۳۶۶ ص ۱۱۰

«هنرمندان ساسانی صحنه های شکار جانورانی مانند شیر، گراز، گربه و ببر و گوزن و غیره را در فضای تنگ و فشرده ترسیم کرده اند که در آنها شاه تاج شاهی را بر سر و جامه مخمل مزین به جواهر بر تن و سلاح زرین بر دست، حیوانات را پیاده یا سواره تعقیب می کند، در این تصاویر هنرمندان دلیری و قدرت شاهن این سلسله را به بیننده القا کرده اند.»

کشتن جانوران مهیب به دست «قهرمان - شاه» در هنر خاور نزدیک، باستانی و تاریخی دیرین سال داشته است و این مضمون در دوره ساسانی نیز مردم پسند و رای مانده و نقشش در دیوار نگاره ها و گچبری ها و کلا در تزئینات دست ساخته های ساسانی، مخصوصا مشهورترین آنها یعنی ظروف سمین ممتاز به کار رفته است.

هنرمندان ساسانی برای ساخت ظروفشان بندرت از طلا و اغلب از نقره استفاده می کردند و نمونه هایی برای تمام طبقات اجتماعی بوجود آورده اند و مردم نیز آنها را تقلید می کردند.

شکلهای این ظروف سمین متناسب با شکوه دربار ساسانی است. این ظروف شامل: قابها، کاسه ها، جامهای گرد یا زورقی شکل با لبه های صاف یا دالبردار، تنگ ها و ابریق هاست. و علاوه بر کاسه و پیاله و بشقاب، اشیای دیگری مانند گلدان، مجسمه های جانوران، سر جانوران و سایر لوازم تزئینی نیز از ورقه نقره ساخته می شد.

۱- پوپ، آرتورا پهام - شاهکارهای هنر ایران - ترجمه پرویز ناتل خانلری - تهران - صفی علیشاه - چاپ اول - س ۱۳۲۸ - ص ۵۳

روش ساخت اینها (بویژه در سده های سوم و چهارم که دوره رونق آنهاست) چنین بود که هر یک از عناصر تزئینی یک اثر هنری بطور جداگانه ساخته می شد و سپس آنها را پس از مطلا کردن بر روی شی مورد نظر جوش می دادند. این روش که در یونان و روم ناشناخته بود روشی کاملاً ایرانی است و کهن ترین نمونه شناخته شده این نوع ظروف، «قاب زیویه» است. در برخی از اشیاء ابتدا آنها را برجسته کاری کرده و سپس حکاکی کرده اند، در این موارد با برگ نازکی از نقره پست و بلندی های شیئی را پوشانده و آنرا دارای طلا مضاعف کرده اند. برخی دیگر از ظروف ریخته گری و قالب ریزی شده اند و در آثار متأخر تمام تزئینات ظرف فقط کنده گری شده است.

«نقش اصلی در این ظروف تصویر شاه است. جام ساسانی مانند نقش برجسته خاصیت نمایشی دارد و چون در کارگاههای کاخ ساخته می شود از اینرو شکوه پادشاه را تجلیل می کند.»^۱

«همانطور که ذکر شد زیباترین قطعات از لحاظ فن در قرون ۳ و ۴ میلادی بوجود آمده اند و کارهای بعدی غالباً جز استنتاج کارهای سابق چیزی محسوب نمی شود.»^۲

۱- گریشمن، رمان - هنر ایران در دوران پارت و ساسانی - ترجمه بهرام فره وشی - تهران - انتشارات علمی و فرهنگی - چاپ

سوم - س ۱۳۷۰ - ص ۲۰۳

۲- گریشمن، رمان - ایران از آغاز تا اسلام - ترجمه دکتر معین - تهران - بنگاه ترجمه و نشر کتاب - س ۱۳۴۹ - ص ۴۰۰-۳۹۸

نقره کاری آغازین ساسانیان عمدتاً عبارت بود از ساختن کاسه ای ساده با کنده کاری یا قلمزنی که تصویر سر و گردن مالک آن در وسط آن بود.

«امروز فقط تعدادی در حدود صدها قاب و جام در دست است که بیشتر آنها از کشفیات اتفاقی در روسیه شرقی یا در اورال بدست آمده است. این مجموعه در موزه ارمیتاژ نگاهداری می شود. نمونه های کمیابی هم در مجموعه های مختلف اروپا و آمریکا است که بصورت پراکنده هستند.

به تازگی موزه تهران دارای چند نمونه پر ارزش شده است که در ایران یافت شده اند.»^۱

و در آخر لازم به ذکر است که نه تنها پادشاهان ساسانی از این ظروف سیمین استفاده می کردند بلکه آن ها را به عنوان کالایی مرغوب و هدیه ای مناسب به پادشاهان و فرمانروایان همزمان خود هدیه می کردند و یا به عنوان کالایی مردم پسند به بازارهای دور افتاده برای تجارت می فرستادند. یاد کرد، و پررونق ترین دوره این مبادلات در دوران سلطنت خسرو اول و خسرو دوم (قرون ۶ و ۷ م.) است.

۱- گریشمن، رمان - هنر ایران در دوران پارت و ساسانی - ترجمه بهرام فره وشی - تهران - انتشارات علمی و فرهنگی - چاپ

۱-۲- قلمزنی محصولات مس و برنج

یکی از ظرایف صنایع دستی ایران، قلمزنی بر روی انواع فلزات و آلیاژهاست که سابقه‌ی بسیار طولانی دارد.

قلمزنی هنر نقر (کندن) نقوش بر اشیاء فلزی است. این هنر در کشورمان همواره با استیل ایرانی ملازمت داشته و نقوش آن، گل و بته‌های ایرانی بوده است. در نقر فلز، معمولاً منقاش قلمزن، تراشه‌های فلزی یا ناهمواری‌هایی در حدود خطوط شکاف‌ها باقی می‌گذارد و استاد قلمزن یعنی صنعتگری که کار او قلمزن است، در پایان کار، این تراشه‌ها را با کاغذ سمباده پاک می‌کند و خطوط را هموار می‌سازد. به هر حال قلمزنی هنری است که طی آن هنرمند قلمزن، نقوش اصیل و سنتی را با ابزار و وسایل ساده و دستی ولی با مهارت و هنرمندی، بر روی شیء مورد نظر نقر می‌کند.

در گذشته هنرمندان این رشته در زمینه‌ی ساخت و پرداخت انواع ظروف و آثار دیگری از فلزات و آلیاژهای مختلف فعالیت داشتند و بر روی طلا و نقره نیز به قلمزنی می‌پرداختند. ولی در حال حاضر، کار این گروه بیشتر به نقش نشانیدن بر روی مس و برنج و آلیاژهای مختلف و ندرتاً به قلمزنی بر روی نقره محدود می‌شود. همچنین در گذشته هنرمندان این رشته اشیاء و آثار و محصولات را که به قلمزنی روی آن می‌پرداختند خودشان تهیه می‌کردند در حالیکه هم‌اینک این کار توسط

کارگاههای ساخت انجام می شود و کمتر اتفاق می افتد که صنعتگر قلمزنی، خودکار ساخت شیء را نیز انجام دهد.

برای قلمزنی ابتدا پشت سطح شیء یا اثری را که قرار است قلمزنی کنند، باز می پوشانند تا ظرف خالی طی مرحله ی قلمزنی بر اثر ضربات چکش و فشار قلم، تاب برنداشته و هم از سر و صدای زیاد جلوگیری شود. برای این عمل یعنی قیراندود کردن پشت کار، قیر جامد را در دستگاه ذوب قیر، ذوب می کنند. سپس قیر ذوب شده به صورت لایه به لایه روی محل مورد نظر می کشند تا قشر نسبتاً ضخیمی تشکیل گردد پس از سرد شدن ظرف، با کشیدن دوغاب سفیدی، محل مورد قلمزنی را جهت طراحی آماده می کنند. دوغاب مذکور صرفاً برای بهتر نمایان شدن خطوط طراحی می باشد که به وسیله ی مداد کشیده می شود.

طراحی طرح های ظروف قلمزنی که اکثراً از طرح های سنتی الهام می گیرد به چند طریق به مرحله ی اجرا گذاشته می شود:

۱. رسم طرح توسط شخص قلمزنی که در طراحی نیز مهارت دارد مستقیماً روی سطح مورد نظر.

۲. رسم طرح بر روی کاغذ، و سوزنی نمودن خطوط اصلی، سپس به وسیله ی کوبیدن سمبه (پارچه ای که درون آن را از گرد زغال یا جوهر پر نموده اند) بر روی کاغذ، اثر قسمت های سوراخ شده را بر روی سطح کار، ایجاد و سپس شروع به قلمزنی می نمایند.

در حال حاضر در اصفهان یعنی مهمترین مرکز ساخت و قلمزنی مس و برنج، حدود ۸۱٪ از قلمزنان خود طراح و اجراکننده می‌باشند. حدود ۷٪ از طرح‌های دیگران استفاده نموده و طرح‌های خریداری شده را که بر روی کاغذ کشیده شده مورد استفاده قرار داده و کپی کاری می‌کنند. ۱۲٪ دیگر نیز صرفاً به خرده‌کاری می‌پردازند.

زمانی که طرحها و نقوش روی کار پیاده شدند، به وسیله‌ی ابزاری به نام نیم بر یا قلم خطوط اصلی را کنده‌کاری می‌کنند. آنگاه زمینه‌های کار را به وسیله‌ی ابزارهای مختلف که انواع گوناگون قلم فلزی می‌باشد، نقش می‌زنند و به اصطلاح پُر می‌کنند. سپس نوبت روسازی است که در این مرحله روی طرح‌ها را با قلمهایی که بر سر آنها نقش مایه‌های مختلفی حک شده است، تزیین می‌نمایند. قلمهای این مرحله عبارتند از: حصیری، قلم‌گیری، گرسواد، سمبه، یک تو، نیم ور، کلفتی، کف تخت و ... که این نامگذاری‌ها متناسب با نقشهای حک شده بر سر هر کدام می‌باشد. قلمهایی که در زمینه‌سازی به کار می‌روند، عبارتند از: شوته، گرسوم، تک، یک تو.

قلمزنی به شیوه‌های مختلفی انجام می‌شود در صورتی که فقط گود کردن خطوط، مورد نظر صنعتگر باشد، کار تقریباً ساده است. چه آن که این کار به سادگی قابل انجام بوده و وی می‌تواند به کمک ضرباتی که بر خطوط وارد می‌آورد، به آنها حالت فرورفتگی بدهد ولی در اکثر موارد، قلمزنی بر روی فلز به طور

برجسته انجام می‌شود یا ترکیبی از نقوش برجسته و فرورفته است که در این صورت می‌بایست قسمت‌های متن طرح با کمک ابزاری خاص کوبیده و گود شود تا خطوط برجسته بماند و خودشان را نشان بدهند. گاهی نیز استادکار مربوطه ناچار است برای تکمیل کار از دو سوی محصول به قلمزنی بپردازد. که در این صورت بعد از اتمام قلمزنی یک روی محصول، قیر آن را پاک کرده و روی دیگرش را در قیر قرار می‌دهد و عمل قلمزنی را به انجام می‌رساند. بدیهی است که در شرایطی که فرضاً قلمزنی بر روی شیء هموار (نظیر سینی، بشقاب، کاسه و ...) مورد نظر باشد، این کار به سهولت امکان‌پذیر بوده و صنعتگر مشکلی نخواهد داشت. ولی چنانچه شیئی که قلمزنی بر روی آن انجام می‌شود، دارای حالت کروی یا بسته باشد (نظیر تنگ‌های دهان تنگ، گلدان و ...)، صنعتگران معمولاً قسمتی را که باید برجسته نمایانده شود، به طور مجزا ساخته و آن را به گونه‌ای کاملاً ظریف روی کار لحیم می‌کنند. قسمتی که به طور افزوده بر روی محصول قرار می‌گیرد، برای آن که از زیبایی فراورده نگاهد، معمولاً با نقوش فرورفته‌ای که لبه‌ی آن را با سطح محصول پیوند می‌دهد، محاط می‌شود. گاهی نیز هنرمند قلمزن برحسب ضرورت بنا به ذوق و سلیقه‌ی خود به مشبک‌کاری، ترصیع و طلاکوبی محصول می‌پردازد.

نقوشی که امروزه مورد استفاده‌ی قلمزنان قرار می‌گیرد، بسیار متنوع بوده و متداولترین آنها عبارتند از: مشبک (که خود نوعی از قلمزنی می‌باشد)، اسلیمی،

ختایی، گل و بوته‌ی شاه عباسی، مسجد شیخ لطف‌اله منبت، اشکال حیوانی، شکار و ... که در واقع این طرح‌ها از نگاره‌های عامیانه یا سنتی الهام و مایه گرفته است.

در مرحله‌ی قلمزنی از وسایلی استفاده می‌شود که عمدتاً عبارتند از:

۱. انواع قلم‌ها (که گاه تعدادشان به ۱۴۰ یا بیشتر نیز می‌رسد)

۲. پرگار (در اندازه‌های مختلف)

۳. چکش

۴. متر

۵. قیچی

۶. دستگاه ذوب قیر

پس از اتمام کلیه‌ی عملیات قلمزنی قیر را به وسیله‌ی حرارت از محصول جدا کرده و باقیمانده‌ی آن بر بدنه‌ی ظرف را نیز توسط نفت پاک می‌کنند. سپس ظرف جهت هموار کردن یا صاف کاری و در صورتی که قطعات جداگانه‌یی داشته باشد، به منظور سوار کردن قطعات و لحیم کاری، به کارگاه صنعتگر سازنده برده می‌شود.

البته لحیم کاری در این مرحله توسط آلیاژ قلع صورت می‌گیرد تا قسمت لحیم شده هم‌رنگ زمینه‌ی ظرف باشد و صاف کاری نیز توسط چکش چوبی یا چکشی که بر سر آن چرم قرار داده شده (جهت صاف کردن و هموار کردن ظرف که در هنگام قلمزنی تاب برداشته، فرورفتگی و برآمدگی پیدا کرده) انجام می‌پذیرد. پس از صافکاری و چسباندن قطعات، ظرف جهت پرداخت شدن به کارگاه پرداخت کاری

برده می‌شود و به وسیله‌ی فرچه با صابون تمیز و پرداخت می‌گردد. ذکر این نکته ضروری است که تا حدود ۳۰ سال قبل، کار پرداخت تماماً با دست صورت می‌گرفته است ولی در حال حاضر به وسیله‌ی دستگاه فرچه نیز صورت می‌پذیرد. مرحله‌ی نهایی و تکمیلی کار سیاه‌کاری است که در کارگاه قلمزنی انجام می‌شود، به این ترتیب که سطوح قلمزنی شده را به وسیله‌ی مخلوطی از دوده و واکس می‌پوشانند به نحوی که کلیه‌ی قسمت‌های فرورفته از این مخلوط پر شود. سپس سطح کار را به وسیله‌ی قطعاتی از پارچه پاک کرده و صیقل می‌دهند، لذا کلیه‌ی جزئیات قلم خورده و فرو رفته به رنگ سیاه و قسمت‌های برجسته به رنگ اصلی ظرف در می‌آیند که البته این امر موجب نمایاندن بیشتر و بهتر خطوط طرح و در نتیجه زیبایی فزون‌تر محصول می‌شود.

در حال حاضر علاوه بر اصفهان که قلمزنی مس و برنج در آن از رونق فوق‌العاده‌ای برخوردار است، در شهرهای تهران، طبس، و کرمانشاه نیز قلمزنی روی مس تا حدودی مرسوم و متداول است.

۳-۱- خواص و ویژگی‌های عمومی فلزات

- فلزات از دوام و استحکام قابل ملاحظه‌ای برخوردارند.
- فلزات قابلیت شکل‌پذیری داشته و از قدرت چکش‌خواری خوبی برخوردارند.
- فلزات قابلیت ورقه شدن دارند.

- فلزات قابلیت ذوب شدن دارند و به همین دلیل امکان استفاده‌ی مجدد از آنها وجود دارد.

- فلزات دارای انواع گران‌قیمت چون طلا و نقره و انواع ارزان قیمت چون مس و قلع و حتی نوع مایع مانند جیوه هستند.

- از اهمیت فلزات همین بس که دوره‌های مختلف تمدن بشری را با فلز خاصی که در هر دوره کشف شده و از اعتبار بیشتری برخوردار بوده است، نامگذاری کرده‌اند. نخستین عصر، عصر مس نام دارد. ضمن آنکه دوره‌های دیگر را مفرغ، آهن، فولاد و ... نام نهاده‌اند.

- از امتزاج فلزات با یکدیگر، آلیاژ به دست می‌آید. آلیاژهای مهم که به ویژه در فلزکاری کاربرد بیشتری دارند عبارتند از: «برنج» که از ترکیب مس و روی به دست می‌آید. ورشو که از ترکیب نیکل، مس، قلع و ... مفرغ (برنز) که از ترکیب مس و قلع به دست مس آید.

- اکثر فلزات در مجاورت هوا به تدریج دچار زنگ‌زدگی شده و همچنین با اکسیژن موجود در هوا ترکیب و اکسید می‌شوند. گفتنی است که مس، رایج‌ترین فلز مورد استفاده در هنرهای مرتبط با فلز و برنج عمده‌ترین آلیاژ مصرفی در هنر صنعت فلزکاری است.

خواص و ویژگیهای مس به عنوان رایج ترین فلز مورد مصرف در فلزکاری و
برنج به عنوان عمده ترین آلیاژ مورد استفاده در این «هنر - صنعت»

۴-۱- خواص و ویژگیهای مس خواص فیزیکی

مس خالص در ۱۰۸۳ درجه‌ی سانتیگراد گداخته و در ۲۳۶۰ درجه سانتیگراد
به غلیان می‌آید. خواص چکش‌خواری، تورق و مفتول شدن در مس خالص به
فراوانی وجود دارد و ممکن است آن را به سهولت و تحت عملیات مکانیکی به
شکل‌های مختلف در آورد. خواص فیزیکی مس را می‌توان به دو دسته تقسیم نمود
که عبارتند از:

الف - خواص الکتریکی

از آنجا که خواص الکتریکی مس مورد بحث ما نیست لذا به خواص مکانیکی

آن اشاره می‌شود:

ب - خواص مکانیکی مس

مقدار جزیی اکسید مس که در مس خالص حل می‌شود، برای خاصیت چکش‌خواری آن بسیار مفید است ولی اگر مقدار آن از 0.4% تجاوز کند، باعث شکنندگی آن شده، مس را بسیار ترد می‌سازد و قابلیت نورد کردن آن را از بین می‌برد و دیگر امکان ندارد آن را به شکل ورق یا صفحه در آورد.

مقاومت مس در برابر نیروی کشش با مقادیر جزیی از آرسینک و آنتیموان بیشتر می‌شود ولی عناصری مانند بیزموت، تلوریم و گوگرد در اندازه‌های هرچند کم و ناچیز از این مقاومت می‌کاهد، در موقع ریختن مس مذاب، مقداری اکسیژن در مس گداخته محبوس می‌شود و پس از انجماد، قطعات ریخته شده را سوراخ دار و متخلخل می‌سازد و از میزان کاربرد آن می‌کاهد که بخصوص در تصاویر قلمزنی تأثیر سوء و منفی دارد. ولی چنانچه در موقع ریختن مس در قالب شمش مقدار کمی عنصر بورون بیفزاییم، اشکالات فوق مرتفع می‌شود.^۱

۱- یاورى، حسین - شرکت انتشارات سوره مهر - چاپ اول - ۱۳۸۰ - ص ۴۴-۴۲

۵-۱- خواص و ویژگیهای آلیاژ مس و روی (برنج)

برنج یکی از آلیاژهای مهم مس بوده که در کارهای صنعتی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد زیرا ارزان قیمت است، ذوب کردن و ریختن آن ساده می‌باشد، شکل دادن (کشیدن، قالب زدن، پرس کاری، نورد کردن، چکش‌خواری و ...) آن اشکالی به وجود نمی‌آورد و خواص مکانیکی مناسبی دارد. این ویژگی‌ها ساختن بسیاری از اشیاء قطعات را امکان‌پذیر می‌سازد. به طور کلی برنج بر دو نوع است:

۱. برنج معمولی

۲. برنج مخصوص

برنج‌های مخصوص علاوه بر مس و روی حاوی برخی از فلزات دیگر نظیر نیکل Ni، آهن Fe، قلع Sn، آلومینیوم Al، سرب Pb، و منیزیم Mg می‌باشد، به همین دلیل سختی، استحکام کششی و مقاومت آنها از برنج‌های معمولی بیشتر است. البته مقدار این عناصر نباید زیاد باشد. در برنج‌های معمولی اکثراً نسبت وزنی روی به مس یک به دو می‌باشد زیرا خواص تورق، مفتول شدن و مقاومت کششی آنها زیاد می‌شود. از برنج‌های معمولی برای لحیم کاری، روکش کاری برنجی، ساختن پوک‌های فشنگ و قطعات ماشین‌های بافندگی استفاده می‌شود. از برنج‌های مخصوص درتهپیه‌ی لوله‌های برنجی که در دستگاه تقطیر نفت به کار می‌رود، در ساخت ورق‌هایی که در بدنه‌های این دستگاه‌ها قرار می‌گیرند و همچنین در ساخت لوله‌های برنجی که در اسکلت کشتی به کار می‌رود، استفاده می‌شود. رنگ برنج

معمولاً از سفید نقره‌ای تا زرد طلایی و بالاخره زرد تند متمایل به قرمز متغیر است. البته هرچه مقدار روی در این آلیاژ زیادتر باشد، رنگ برنج بازتر و زردتر خواهد شد. به طور کلی از سه دسته برنج که برحسب مقدار روی تقسیم شده‌اند، بیش از سایر برنج‌ها استفاده می‌شود که به آنها همان برنج تجارتي می‌گویند:

دسته‌ی اول برنج‌هایی هستند که حاوی ۳۰٪ روی بوده و در تهیه‌ی لوله‌های دستگاه تقطیر نفت، پوک‌های فشنگ و ورق‌های برنجی ساختمان قسمتهای مختلف کشتی به کار می‌روند.

دسته‌ی دوم برنج‌هایی است که مقدار روی موجود در آنها ۳۳٪ بوده و برای کارهای ریخته‌گری برنجی - به کار گرفته می‌شوند.

دسته‌ی سوم را برنج‌هایی تشکیل می‌دهد که مقدار روی موجود در آنها ۴۰٪ می‌باشد و معمولاً در ساخت قطعات صنعتی مصرف می‌شوند.^۱

فصل دوم : معرفی و آشنایی با بانوان قلمزن شهر تهران

۲-۱- استاد منیژه افرا

سرکار خانم منیژه افرا متولد بهمن ماه هزار و سیصد و چهل و هفت در شهر ارومیه می باشد. دوران دبیرستان را با فعالیتهای هنری دانش آموزی در سن ۱۵ سالگی آغاز نمودند. استاد فرمودند یکی از انگیزه هایی که من وارد دنیای هنر شدم ورود من به صدا و سیما بود.

در سال ۱۳۷۰ قبل از دانشگاه مربی پرورشی کانون فرهنگی شهر ارومیه و مسئول کانون زبان بودند که در همین سال موفق به قبولی در دانشگاه هنرهای سنتی میراث فرهنگی شدند. کارهای هنری و دانشگاهی را به طور همزمان دنبال نمودند و در سال ۱۳۷۳ به استخدام سازمان میراث فرهنگی آذربایجان غربی درآمدند و به عنوان مسئول هنرهای سنتی استان آذربایجان انتخاب شدند و با حفظ سمت به عنوان متصدی آرشیو فنی اداره فنی میراث فرهنگی بودند. تا سال ۱۳۷۶ در شهرستان ارومیه ۷ کلاس هنری در زمینه سفال - سرامیک - منبت - معرق - تذهیب - مینیاتور - قالیبافی - مکرومه بافی را دایر کردند .

همزمان با راه اندازی این کلاسها در مرکز استان در شهرستان خوی چهار کلاس هنری در زمینه سفال - سرامیک - قالی - مینیاتور - تذهیب - که تذهیب و

مینیاتور را خودشان تدریس می‌کردند راه اندازی نمودند و به عنوان عضو هیئت امنای انجمن های هنرهای تجسمی آذربایجان غربی هم مشغول به کار بودند و سایر کارهایی که ایشان انجام داده اند به شرح ذیل می باشد:

- مسئول برگزاری جشنواره گروه سنی نوجوان در سال ۱۳۷۴

- مسئولیت برگزاری جشنواره هنری ارومیه در سال ۱۳۷۵

- همکاری با سازمان صدا و سیمای آذربایجان غربی و حضور فعال در جلسات کارشناسی سازمان جهاد سازندگی، سازمان تأمین اجتماعی، سازمان صنایع دستی. - ایشان در تابستان دو اطلس هنرهای سنتی در زمینه باستانشناسی تهیه و تنظیم کردند که هم اکنون در موزه ارومیه موجود می باشد.

کلیه کارهای این اطلس برای شناسایی مکانهایی که این هنرهای سنتی مختلف در این شهرها و مراکز موجود می باشد به طور مثال در جنوب استان چه هنرهای دستی وجود دارد و این دهات یا شهر را روی نقشه شناسایی و علامت گذاری می شد و با طراحی علائم و نشانه های مربوط به هنرها توسط ایشان طراحی می شده و نشانه گذاری کرده اند.

با رنگ گواش طراحی شده و جنس خود اطلس با پارچه تکه دوزی شده بود و آب با رنگ پارچه آبی تکه دوزی شده است. حاشیه این اطلس برگرفته از محصول عمده آذربایجان که انگور است به صورت موتیفهای پیچ دور تا دور این اطلس را فرا گرفته است.

تهیه کلیه آلبوم های هنرهای سنتی کلاً به عهده ایشان بوده و به صورت
مصور تهیه میگردد که به تهران ارسال و طی آن نحوه آموزش که به صورت ترمی
ارائه میشود.

در سال ۷۴-۷۵ در نمایشگاه میراث فرهنگی در رشته معرق شرکت کرده اند.
در سال ۷۴ در رشته تذهیب در نمایشگاه که از طرف استانداری برگزار شده
بود شرکت کرده اند .

هفت ماه در معاونت معرفی و آموزش (که واقع در خیابان لارستان) مشغول
به کار شدند از سال فروردین ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و هفت در ساختمان
مرکزی میراث در کارگاه هنرهای سنتی در رشته قلمزنی حضور فعال دارند. که با
توجه به تجربیات قبلی که در زمینه طراحی داشتند کارهای حجم، طراحی های
متفاوتی را طراحی و اجرا می نمایند.

از سال یک هزار و سیصد و هشتاد و چهار در زمینه زرگری (زیرساخت طلا -
نقره - و جواهرسازی) بیرون از میراث فعالیت دارند. که در محضر استاد بردبار کسب
تجربه نموده اند در بهمن ۷۳ موفق به اخذ درجه هنری ۳ شدند.

ایشان قلم آقای فیناسیان را بسیار دوست دارند چون از زیباشناختی خاصی
برخوردار بوده و ترکیب موتیفها و ساختار هنری با ترکیب عوامل و به صورت کلی
ایشان هنرمندی و برجسته بشمار می روند. از استاد منحصر به فرد می توان آثار
مرحوم استاد محمود دهنوی را نام برد که ایشان استفاده از نیم برهای خیلی عالی

را داشتند با اصول کاری استاد آقای فیناسیان کاملاً آشنا هستیم و بسیار عشق می‌ورزم، به سبک کارهای سلجوقی و گره چینی به روش امروزی و در واقع تلفیق با هنر صفوی را دوست دارند.

ایشان با ساخت یک سری قلمهای ابتکاری که در حد میلی‌متری است یکسری تجربیات منحصر به فرد را در زمینه قلم سازی را تجربه و ابداع نمودند.

مروری بر برخی از تشویق، تقدیر و پروژه های از استاد منیژه افرا

- تشویق و تقدیر مقام محترم ریاست سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
- تشویق و تقدیر از سوی مدیریت محترم هنرهای سنتی
- تشویق و تقدیر مدیر کل اداره میراث فرهنگی آذربایجان غربی
- تدریس و آموزش هنر طراحی و مینیاتور
- تهیه آلبومهای مصور و گزارش امور آموزشی
- همکاری فعالانه با کارگاه قالی بافی شهرستان ارومیه و خوی
- عضو اصلی هیئت امنای انجمن هنرهای تجسمی
- سرپرستی گروه اعزامی به جشنواره هنرهای تجسمی در شهر کرمانشاه
- دریافت کارت مربی گری مینیاتور از سازمان فنی و حرفه‌ای
- پروژه کسب امتیاز رسمی تأسیس آموزشگاه به نام میراث فرهنگی
- پروژه اطلس هنرهای سنتی استان آذربایجان غربی
- گواهی شرکت در نمایشگاه مختلف هنری
- گواهی کسب مقاوم در مسابقات جام رمضان ۸۱

نمونه هایی از تصاویر استاد منیژه افرا در حین کار در میراث فرهنگی

تصویر شماره ۱

تصویر شماره ۲
نمونه کارهای استاد افرا و ساخت قلم های ریز ایشان

تصویر شماره ۳

نمونه کارهای استاد افرا هنگام کار در میراث فرهنگی تهران

تصویر شماره ۴

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

۲-۲- استاد سبا سیدان جعفری

روز پنجم دیماه یک هزار و سیصد و هشتاد و چهار خدمت استاد رسیدم و از ایشان درخواست نمودم ضمن معرفی خودشان از زندگینامه و سوابق کاری و هنری مطالبی را برایمان بازگو نماید. اینجانب سبا سیدان جعفری هستم. در دیماه سال ۱۳۴۲ در شهر اصفهان به دنیا آمده‌ام. پدرم چرمساز و مادرم تحصیلکرده‌ی خانه‌دار بود. چهار برادر و خواهر دارم که همگی افراد موفق هستند. دوره‌ی طفولیت و کودکی‌ام را با نقاشی سپری کردم و از آنجا که پدرم خوشنویس، شاعر و هنردوست بود فرزندانم را به انجام کارهای هنری مورد علاقه‌شان تشویق می‌کرد. در ایام تعطیلات تابستانی برای اینکه وقت‌مان را به بطالت نگذرانیم، پدر ما را تشویق به کشیدن نقاشی و خوشنویسی می‌کرد و در پایان تعطیلات نقاشی‌هایمان را نزد ایشان می‌بردیم که بابت هر تابلوی نقاشی مورد پسندش به ما جایزه می‌داد. ناگفته نماند که جایزه‌مان حداکثر یک ریال بود که آن را صرف خرید تنقلاتی مثل آرد نخودچی می‌کردیم، وضع درس‌ام به خاطر شیطننت و بازیگوشی‌ام متوسط رو به خوب بود؛ در پایان دوره‌ی دبستان پدرم را از دست دادم و با تشویق مادرم در رشته‌ی بازرگانی تحصیل کردم. ضمن آنکه علاوه بر خوشنویسی و نقاشی به سوی هنر خیاطی و گلدوزی نیز جذب شدم و پس از آن در رشته‌ی قلمزنی میراث فرهنگی ثبت نام کردم که زیر نظر استادم آقای احمد فیناسیان با علاقه‌مندی فوت و فن و ریزه‌کاریهای این هنر نفیس و رو به فراموشی را آموزش گرفتم. پس از آن

به خواست سازمان میراث فرهنگی به استخدام همین سازمان در آمدم و در کارگاه قلمزنی میراث فرهنگی ضمن تدریس، از محضر استادان مختلف این رشته بهره‌ها بردم و مهارت‌م را در این رشته بیشتر کردم. در سال ۱۳۷۴ به دلیل تعدیل نیروی انسانی از سازمان میراث فرهنگی بیرون آمدم و با حمایت خانواده‌ام در بام خانه‌مان کارگاه کوچکی راه‌اندازی کردم و همانجا مشغول به کار شدم. آرام آرام موقعیت شغلی خوبی پیدا کردم و در بخش آموزشی سازمان صنایع دستی پذیرفته شدم که هنرجویان بسیاری را در رشته‌ی قلمزنی تربیت کردم. در همان ایام، توسط سازمان فرهنگ و ارتباطات به کشور ژاپن دعوت شدم و با ۲۸ اثر در نمایشگاه فرهنگی ایران در توکیو شرکت کردم که استقبال بسیار خوبی از آثارم به عمل آمد. بعد از بازگشت از ژاپن تدریس را شروع کردم و قسمت اعظم اوقاتم را صرف خلق و ساخت آثار هنری کردم. مدتی بعد از طرف سازمان فنی حرفه‌ای به منظور تدریس به مریبان خانم و احیای هنر قلمزنی به کرمانشاه رفتم و حدود ۳۰ هنرجو را در مقطع مربیگری تربیت کردم و در سال ۱۳۷۶ به طور رسمی عنوان استادی را از میراث فرهنگی دریافت کردم و از همان سال هم افتخار تدریس دانشجویان عزیز را در دانشگاه بدست آوردم و ابتدا در دانشکده‌ی میراث فرهنگی و سپس دانشگاه سوره. دانشگاه نیاوران مشغول تدریس شدم. در سال ۱۳۸۱ موفق به کسب درجه‌ی هنری معادل فوق لیسانس از سازمان میراث فرهنگی شدم و مجدداً به کارگاه

قلمزنی میراث فرهنگی راه پیدا کردم و فعلاً به صورت قراردادی با این سازمان در زمینه‌ی تدریس همکاری می‌کنم.

تاکنون در بیش از صد نمایشگاه گروهی شرکت داشته‌ام و نزدیک به ده نمایشگاه انفرادی نیز برپا کرده‌ام. برای راهنمایی دوستان جوانم اشاره می‌کنم که آموزش این هنر هزینه‌ی بسیار پایینی دارد و خوشبختانه قطعات مورد نیاز این کار به وفور در کشور و خیلی هم ارزان یافت می‌شود. دوره‌های آموزشی آن نیز کوتاه مدت است و از نظر کارگاهی نیز کمترین فضا را اشغال می‌کند. یک قلمزن حرفه‌ای لازم است ضمن قلمزنی طراح نیز باشد. خود من در تمامی آثارم فی البداهه طراحی و قلمزنی می‌کنم و فقط در بخش قلمزنی خط از بعضی از خطوط استادان استفاده می‌کنم کوچکترین اثر هنری من یک جعبه‌ی سنتی سه سانتی و بزرگترین آنها یک صفحه‌ی پنج متری است که به سفارش وزارت نیرو قلمزنی کردم.

در زمینه‌ی تدریس و فراگیری دانشجویانم، تا به حال سه سال متوالی توسط دانشگاه سوره به عنوان استاد نمونه شناخته شده‌ام.

چندی پیش نیز توسط سازمان فرهنگ و ارتباطات نمایشگاه آثارم در خانه‌ی فرهنگ ایران در ابوظبی به نمایش در آمد که بازتاب این نمایشگاه نیز خیلی خوب بود و از آنجا که بسیاری از آثارم هنوز برنگشته است موفق شدم تنها یکی از تابلوهای تلفیقی‌ام را در یازدهمین نمایشگاه قرآنی که در ایام ماه مبارک رمضان برگزار شد به نمایش بگذارم و بازتاب آن برای من بسیار قابل توجه بود. در شرایط

فعلی اوقات فراغتم را بیشتر طراحی می‌کنم و عاشق موسیقی ملی هستم و بزرگترین حسرت زندگی‌ام این است که کاش پدرم در قید حیات بود و موفقیت مرا می‌دید.

کار قلمزنی سالها در انحصار مردان بوده است.

قلمزنی هنری است که از دیرینه با کشف فلز در اعصار کهن متولد شد و در دل خاک رشد کرد و چون هویدا گشت با خود رازی را عیان کرد و صحبت از هنری است که با فلز بیدار شد و عمری چند هزار ساله یافت و هنری که در هر دوره فکر خالقش به تصویر کشید و چون سینه به سینه این عصر رسید ما را وامدار خود ساخت هنری که نرمش را از جنس سخت بیرون می‌کشد و به آن روح می‌دهد و زبان می‌دهد تا سخن بگوید وقتی هنرمند قلمزن این جسم بی روح را با ضربات متعدد چکش و قلم جان می‌دهد تجلی احساس درونی خود را به او منتقل می‌کند و برای فلز فرصت ایجاد می‌کند تا زبان گویای درون بر آشوب او باشد.

از استاد سوال نمودم، اساتید شما چه کسانی بوده‌اند؟

اولین استاد بنده استاد حسن خواجه شیرانی. سپس استاد احمد فیناسیان بود که البته جهت ارتقاء سطح خود به اساتیدی چون استاد اجل محمود دهنوی و استاد اکبر صامتی و استاد عین القضایی و اساتید بزرگوار دیگری مراجعه کرده‌ام و از راهنمایی‌های آنان در سبکهای مختلف استفاده کرده‌ام.

به عنوان یک هنرمند زن قلمزن برای ما بگویید دوست دارید در این عرصه از هنر به کجا برسید؟

دوست دارم در زمینه هنر قلمزنی مجهولی نداشته باشم و در این زمینه فعالیت می‌کنم ادوار مختلف هنر قلمزنی را بررسی کرده ام و حتی به کارآموزانم این اطلاعات را ارائه می‌نمایم و آینده خود را در این زمینه بسیار روشن می‌بینم.

از حس خودتان به هنگام کار نیز برایمان سخن بگویید؟
استاد فرمودند: از کارم لذت می‌برم و احساس شادی وصف ناپذیری در وجودم لانه می‌کند و بهترین اوقات زندگیم هنگام کار است و همچنین زمانی که می‌توانم کارآموزان یا دانشجویان را به این کار ترغیب نمایم و احساس شادی و عشق را در چشمان کنجکاو و دستان پرتلاش آنان ببینم برایم بسیار دل‌انگیز است.

از استاد سوال می‌کنم که از مشکلات کارتان بگویید؟
استاد می‌فرمایند: کار قلمزنی سالها در انحصار مردان بوده و بنابراین ورود به چنین فضایی برایم سخت بود اما در این راه هم با سعی و کوشش فراوان بر مشکلات فائق آمدم در حال حاضر خانمهای زیادی در این زمینه فعالیت می‌کنند و موفق هستند.

استاد لطفاً سه عامل موفقیت در عرصه هنر قلمزنی را بگویید؟
مهمترین عامل پشتکار است در این مورد مثالی می‌آورم، مانند تمام رشته‌های هنری قدرت قلم وقتی بدست می‌آید که قلم و دست هر دو زبان هم را بفهمید و با

هم یکی باشند و دوم صبر در رشته قلمزنی به لحاظ سختی کار، صبوری لازم است و سومین عامل را اساتید فن می‌دانم که به عنوان مدرس در جهت آموزش صحیح شاگردان بیش از پیش کوشش کنند.

به عنوان مدرس این هنر ظریف چگونه می‌شود موجب ارتقای قلم زنی شویم؟ جهت ارتقاء هنر قلمزنی با توجه به اینکه تعداد هنرمندان این رشته از تعداد انگشتان دست تجاوز نمی‌کند، لازم است که هنرمندان را جمع کرده و جهت عقلای این هنر در زمینه‌های مختلف شناسایی کرد. همچنین برای این رشته باید در دانشگاه کارشناس تربیت کرد.

و با آرزوی موفقیت شما و همه مشتاقان هنر قلمزنی تنها صحبتی که دارم اشاره به تلاش، عشق، انگیزه، صبوری و تحمل در این راه می‌باشد که تنها نقطه پیروزی است.

غیر از رشته تخصصی - هنر قلمزنی - به هنر دیگری پرداخته‌اید؟ بله در رشته‌های طراحی و مینیاتور هم فعالیت کرده‌ام.

رمز موفقیت خودتان را در چه می‌دانید؟ همیشه تلاشم بر این بوده است که از سختی‌ها نهراسم و با عشق قدم بردارم و تشویق، همدلی و تحسین از کارهایم در دوره‌های گوناگون فعالیت‌هایم از جانب خانواده‌ام منجر به این شد تا بتوان بیشتری کار کنم و هر روز بیشتر از روز پیش به کارم علاقمند شوم.

از ایشان پرسیدم، هنر قلمزنی چیست؟

استاد فرمودند: قلمزنی حک کردن نقوش بر روی انواع فلزهاست و از دیرباز با خون و جان ایرانیان آمیخته بوده است امروزه به عنوان تزیین کننده موزه‌های دنیا، هر بینده‌ای را شیفته خود می‌کند.

به طور کلی شما روی چه فلزاتی کار می‌کنید؟ آثار فعلی‌ام روی مس است زیرا مس نرم و قابل انعطاف و شکل‌پذیر است. قابلیت بالایی دارد و می‌توان آن را به فرم‌های مختلفی تغییر داد. ریتون‌هایی که ساختم اکثراً از مس است. البته قبلاً هنر مدرن قلمزنی را بر روی آثار مدرن قلمزنی کار کرده‌ام و با ترکیب چند فلز و چند سبک ختلف آثاری را ارایه داده‌ام. و در عین حال ترکیب آثار فلز و شیشه را برای اولین بار در ایران کار کردم. ریتون سازی نیز به عنوان اولین زن قلمزن ایرانی کار می‌کنم.

در نمایشگاه قرآنی شرکت می‌کنید؟ و آیا اصولاً آثاری با مفاهیم دینی خلق می‌کنید، یا به زیبایی هنر معتقدید؟

تاکنون در سه نمایشگاه قرآن شرکت کرده‌ام. ولی متأسفانه آثار فلزی در این نمایشگاه به مراتب از آثار طراحی، نقاشی و خوشنویسی کمتر است. در نمایشگاه قرآن با دو آیه «اقر باسم ربك الذی الخلق، خلق الانسان من علق» شرکت کردم و سال قبل یک جعبه قرآن را در نمایشگاه شرکت دادم.

البته هنر گویاست چه در شکل مفاهیم دینی و چه در شکل زیبایی شناسی، بر دل می‌نشیند ولی مردم ما به انس والفتی که با دین دارند، در مضامین دینی بیشتر کار را می‌پسندند و در مضامین دینی، حرکت بیشتر و بارزتر است.

از استاد پرسیدم علاوه بر نمایشگاه ژاپن که در سال ۱۳۷۵ شرکت نمودید آیا در نمایشگاه‌های دیگر خارجی نیز شرکت داشتید؟

ایشان فرمودند: در شهریور سال ۱۳۸۲ نیز از سوی سازمان صنایع دستی به نمایشگاه بین المللی صنایع دستی در الجزایر دعوت شدیم، از ایران هیأت چهار نفره‌ای شرکت کرده بودیم که موفق به کسب لوح تقدیر نمایشگاه شدیم.

در بهمن سال ۱۳۸۲ نیز به کشور تونس عزیمت نمودم.

طرح را چگونه روی فلز پیاده می‌کنید؟

این کار با ابزار ابتدایی قلم و چکش الهام می‌گشود. قلمها دارای آج‌های مختلف هستند و هر یک شکل به خصوصی دارند. قلم زن خود اقدام به ساخت لوازم مورد نیاز می‌کند و مقداری قیر و گچ مخلوط یا ممزوج از مواد اولیه کار است که در گذشته به جای آن از موم و خاکستر استفاده می‌شد. به این ترتیب که فلز مورد نظر به وسیله استاد زرگر ساخته می‌شود. مقداری قیر و گچ مخلوط داخل ظرف می‌ریزیم. سپس طرح مورد نظر را به وسیله گرده زغال روی کار را شروع می‌کنیم و بعد از اتمام کار، قیر داخل ظرف را تخلیه کرده و به وسیله نفت و سپس با اسیدهای مختلف کار را پرداخت می‌کنیم.

و در پایان

امیدوارم جوانان بیشتر به این رشته‌ها و صنایع دستی روی بیاورند و در جهت حفظ و احیای آثار هنری و تاریخی و آموزشی آن اقدام کنند. در همه‌جای جهان، ملت‌ها را با صنعت دستی و هنرهای این گونه می‌شناسند و به آن بها می‌دهند. پس در ترویج و رونق بخشیدن به نوآوری در این آثار هنری، بکوشیم تا حافظ میراث هنرمندان گذشته باشیم.

نمونه کارهای قلم زنی و برجسته کاری استاد سبا سیدان جعفری

تصویر شماره ۶

تصویر شماره ۷

تصویر شماره ۸

تصویر شماره ۹

تصویر شماره ۱۰

تصویر شماره ۱۱

تصویر شماره ۱۲

تصویر شماره ۱۳

تصویر شماره ۱۴

تصویر شماره ۱۵

تصویر شماره ۱۶

تصویر شماره ۱۷

تصویر شماره ۱۸

تصویر شماره ۱۹

تصویر شماره ۲۰

تصویر شماره ۲۱

تصویر
شماره ۲۲

تصویر شماره ۲۳

تصویر شماره ۲۴

تصویر شماره ۲۵

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

استاد سرکار خانم ندا حامدی

متولد ۱۳۴۹- اهل شمیران

از بچگی به هنر علاقه داشتم. ایشان دیپلم خود را در رشته تجربی گرفتند و فوق دیپلم خود را در دانشگاه میراث فرهنگی اخذ نموده اند. از سال ۷۱ تا ۷۴ در کارگاه معرق میراث مشغول به فعالیت بودند. با توجه به علاقه به رشته قلمزنی کار با فلز را انتخاب کرد. ۷۴ به بعد به طور حرفه‌ای مشغول به کار قلمزنی شدم و در میراث فرهنگی شدند.

انتخاب کار فلز به دلیل جذابیت و ماندگاری زیاد و فرم پذیری فلز بود.

قلمزنی برشکاری فلز هم کار می کردند.

استاد اول ایشان آقای فیناسیان است در دانشگاه دو ترم با آقای فیناسیان قلمزنی پاس کرده اند از محضر استاد نامجو و استادخواجه شیرانی (بازنشسته میراث) بهره مند شدند و در کل از سه استاد بهره گرفته اند. در کارگاه قلمزنی میراث تمرین مداوم (۸ ساعت در روز) بعد از مدت ۱۰ سال قلمزنی - به سبک استاد فیناسیان سبک سلجوقی و صفوی ادامه کار می دهند. و برجسته کاری ایشان شامل سبک ساسانی و هخامنشی است.

سوابق فعالیت‌های استاد سرکار خانم ندا حامدی

- ایجاد کارگاه شخصی از سال ۱۳۷۹

نمایشگاه زنان کشور ۲ سال پشت سر هم به همراه لوح تقدیر و جایزه

- کارهای اجرایی نمایشگاه کاخ نیاوران ۱۳۷۴-۱۳۷۵

- نمایشگاه به مناسبت هفته دولت ۱۳۷۲-۱۳۷۳-۱۳۷۵

- نمایشگاه گروهی در فرهنگسرای بهمن

- به مناسبت هفته میراث فرهنگی در کاخ سعدآباد

- به مناسبت هفته دفاع مقدس مجموعه موزه فرهنگی آزادی

- به مناسبت پیشکسوتان هنرمند در خانه فرهنگی صبا

- اصفهان - هنرستان هنرهای زیبا - تخصص قلمزنی

- نمایشگاه ۱۳۷۷ اصفهان - چهلستون - نمایشگاه قلمزنی

- نمایشگاه تخصصی - فرهنگسرای اندیشه ۱۳۷۶ - معرق - قلمزنی

- فرهنگسرای آیه - معرفت - نور - تدریس قلمزنی و معرق

- سازمان صنایع دستی همکاری و تدریس قلمزنی و معرق

- نمایشگاه زنان بین المللی - در اندیشه

- نمایشگاه ITB در برلین ۱۳۷۳ قلمزنی

- طراحی ابزار قلمزنی و معرفی آنها

- طراحی لوح تقدیر به مناسبت‌های مختلف (هنر قلمزنی)

تصویر شماره ۲۶

نمونه کارهای استاد حامدی در حین کار در میراث فرهنگی تهران

شماره ۲۸
کارهایی

تصویر
نمونه

از استاد حامدی هنگام کار در میراث فرهنگی تهران

شماره ۲۹

تصویر

استاد سرکار خانم نسرين حمزه لو

استاد نسرين حمزه لو فرزند محمداسماعيل متولد ۱۳۵۰/۱۲/۱۷، در شهرستان بروجرد در مقطع تحصیلی لیسانس رشته مدیریت بازرگانی تحصیل کرده اند. سابقه کار ایشان در سازمان میراث فرهنگی ۱۰ سال است و سابقه در کار قلمزنی ۱۲ سال است.

ایشان می فرمایند: بنده از بدو تولد تا کلاس اول راهنمایی در محل ولدم بودند و بعد از آن به تهران مهاجرت کردند. رشته دبیرستان ایشان علوم تجربی است و تا بعد از دیپلم هیچ آشنایی با هنر نداشتند و بعد از اخذ دیپلم در کلاس قلمزنی به استادی احمد فیناسیان ثبت نام نموده و این رشته را ادامه دادند و تا اینکه در سازمان میراث فرهنگی به استخدام درآمدند و هم اکنون در این سازمان و در همین رشته مشغول به کار هستند.

ایشان فرمودند با توجه به اینکه رشته دانشگاهی بنده هیچ ارتباطی به هنر ندارد ولیکن به علت علاقمندی وافر من به قلمزنی مدرک دانشگاهی خویش را نادیده گرفته و فعالیت در رشته قلمزنی را ادامه خواهم داد.

اینجانب با تحقیقات فراوان و کسب اطلاعات زیاد از برادر خویش آقای دکتر حمزه لو استاد فیناسیان را انتخاب نمودم. و مشغول به کسب شاگردی از ایشان نمودم، از سبک ایشان پیروی می کنند. و علاوه بر سبک ایشان علاقه مند هستم که هویت

ایران و سابقه تاریخی ایران را در وجود این رشته و کلاً هنر به اثبات برسانم و علاقه‌مند هستم که این را به اثبات برسانم که ایرانیان از دیرباز صاحب اندیشه و افکار و ذوق و سلیقه هنری بوده و هم اکنون نیز هستند.

راجع به ابداعات خیلی علاقه‌مند هستم که سبک اسلامی و سبکهای قرآنی را ادامه بدهم و از این مورد ابداعات قابل توجهی داشته باشم.

در ضمن علاوه بر رشته قلمزنی در رشته معرق و قالی‌بافی نیز کار می‌کنم.
شرکت در نمایشگاهها

- نمایشگاه به مناسبت هفته دولت در موزه آزادی

- شرکت در نمایشگاه رخشویخانه زنجان به مناسبت هفته میراث فرهنگی

- نمایشگاه هفته دفاع مقدس

- نمایشگاه حماسه هنر از طریق حوزه هنری

- نمایشگاه زخمه بر مس در موزه حضرت سمنان

- شرکت یک روزه در نمایشگاه قرآن

- نمایشگاه قلمزنی که در سازمان میراث فرهنگی برگزار شد.

نمونه کارهای استاد حمزه لو در حین کار در میراث فرهنگی تهران

تصویر شماره ۳۱

نمونه کارهای استاد فیناسیان در میراث فرهنگی تهران

تصویر
شماره
۳۲

تصویر شماره
۳۳

نمونه کارهای استاد فیناسیان در میراث فرهنگی تهران

تصویر شماره ۳۴

تصویر شماره ۳۵

با تشکر و قدردانی از استاد چهره دست استاد فیناسیان
نمونه کارهای استادان قلم زن میراث فرهنگی تهران

۳۶

تصویر شماره

تصویر شماره ۳۷

تصویر شماره ۳۸

۳۹

تصویر شماره

تصویر شماره ۴۰

شماره ۴۱

تصویر

تصویر شماره ۴۲

تصویر شماره ۴۳

تصویر شماره ۴۴

تصویر شماره ۴۵

تصویر شماره ۴۶

تصویر شماره ۴۷

تصویر شماره ۴۸

تصویر شماره ۴۹

گزارش کار عملی:

عملی جهت پروژه نهایی

در اجرای کارهای

ضمن مذاکره با استاد: سرکار خانم سبا سیدان جعفری تصمیم به اجرای طرحهای از دوره ساسانی نمودم (سکه های دوره ساسانی) که توضیح کار عملی به شرح زیر است.

۱- ابتدا طرح مورد نظر را از کتاب هنر ایران در دوره پارتی و ساسانی انتخاب نموده و عکس مورد نظر که متعلق به سکه شاپور یکم است انتخاب شد. این تصویر را به روش لیزری در ابعاد ۲۵×۲۵ بزرگ کرد. سپس روی کار مس را مخلوطی از قیر و گچ گرفتم به قطر ۵ سانتیمتر که بر اساس ضربه ها مس آسیب پذیر نباشد. سپس تصویر را روی مس چسباندم و با قلم ریز بصورت نقطه چین نقطه چین تمام طرح را روی مس انداختم سپس با توجه به راهنماییهای استاد مشغول به کار شدم و تمام مراحل کار با قلم های سنبه خوشه - کف تر - نیم بره های برجسته کاری کار شد. هنگامی که برجسته کاریها تمام شد قیرها را کندم و روی کار را با تینر شستشو دادم و سپس پشت کار را دوباره با مخلوطی از قیر و گچ آمیختم. سپس مراحل ظریف کاری و کارهای تزئینی روی کار انجام شد. پس از خاتمه قیرها کنده شد و در نهایت برای کهنه سازی سکه ها پتینه آن را از نشادر، آب، حرارت استفاده نمودم و قابهای ایزر

شده است.

تصویر شماره ۵۰ - سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم

تصویر شماره ۵۱ - ساخت سکه در ابعاد ۲۵×۲۵

۲- دومین کار عملی متعلق به سکه بهرام یکم انتخاب شده است که از کتاب هنر ایران در دوران پارتی و ساسانی الهام گرفته است. که تمامی مراحل کار از نظر ابعاد - مواد اولیه و مراحل کار مانند کار اول می باشد. شایان به ذکر است که این سکه های دوره ساسانی در کتاب هنر ایران مکتوب است و نوشته شده که این سکه ها در کتابخانه ملی پاریس وجود دارند. ولیکن این سکه ها را در موزه فین کاشان شخصا رویت کردم.

تصویر شماره ۵۲- سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم

www.kandoo.cn.com

تصویر شماره ۵۳- ساخت سکه در ابعاد ۲۵×۲۵

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

۳- سومین کار عملی با سفال است که از روی کارهای فلزی به صورت مثبت و منفی قالبگیری شده است و پتینه خورده است. این کار با تکنیک مس است که زیر کار چسب چوب و رویش پودر مس و روغن جلا خورده است و بعد از خشک شدن رنگ زنگار روغنی زده شده و پاک شده است.

تصویر شماره ۵۴- سکه دوره ساسانی متعلق به بهرام یکم (فلزکاری)

تصویر شماره ۵۵- سکه دوره ساسانی متعلق به بهرام یکم (قالب سفالین)

۴- چهارمین کار سفالین که از روی کارهای فلزی قالب گیری شده و پتینه شده است تکنیک فلز است که زیر کار قهوه ای و روی کار طلایی و نقره ای خورده است.

تصویر شماره ۵۶- سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم (برجسته کاری و قلم زنی)

تصویر شماره ۵۷- سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم (قالب سفالین)

۵- پنجمین کار عملی سفالین که از روی کارهای فلزی قالب گیری شده و پتینه خورده است تکنیک چوب است که اول روغن الیف ریز کار خورده است. روی آن رنگ قهوه ای رنگ روغن خورده است. بعد هنگامیکه هنوز رنگ خیس است آن را با دستمال تمیز کردم و سپس روی قسمت صورت رنگ زنگار روغنی زده شده است و با بنزین پاک شده است.

تصویر شماره ۵۸- سکه دوره ساسانی متعلق به بهرام یکم (برجسته کاری و قلم زنی)

تصویر شماره ۵۹- سکه دوره ساسانی متعلق به بهرام یکم (قالب سفالین)

۶- ششمین کار عملی سفالین که از روی کارهای فلزی قالب گیری شده و پتینه خورده تکنیک سفال ساده که بعد از قالب گیری پودر سفال روی کار ریخته شده و با واکس کفش پتینه شده.

تصویر شماره ۶۰- سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم (برجسته کاری

و قلم زنی)

تصویر شماره ۶۱- سکه دوره ساسانی متعلق به شاپور یکم (قالب سفالین)

نتیجه گیری و پیشنهاد:

با تحقیقات بعمل آمده به این نتیجه رسیدم که در سالهای اخیر در روند احیای بعضی هنرها اقدامات چشمگیری صورت پذیرفته است. لذا در زمان قبل از انقلاب و سالهای پس از آن حضور فعال هیچ هنرمند زنی در زمینه فعالیت بعضی از هنرها بخصوص قلم زنی دیده نمی شود. در آن ایام کارها غالباً در خدمت استادکاران بنام مرد انجام می گرفته و کارها اکثراً بر روی نقره بوده است. عدم امکانات کارگاهی که شامل: آلودگی صوتی، سختی کار و به طور کلی در خدمت بودن این هنر نزد استادکاران تجربی، باعث شده بود که پای هنرمندان جدید به این عرصه راه پیدا نکند. لذا با توسعه و گسترش هنرهای سنتی این هنر هم از قالب خود بیرون آمده و با تدریس و تعلیم به هنرمندان بار دیگر هنر فلزکاری رونق بیشتری گرفت. و در اماکن معتبری چون میراث فرهنگی و سازمان صنایع دستی و تدریس در دانشگاهها پیشرفت چشمگیری داشته است و از سال ۱۳۷۴ با حضور خانم سباسبیدان جعفری در میراث فرهنگی (اولین زن قلم زن که در میراث فرهنگی مشغول به کار شدند) راه برای زنان دیگر هموار شد ولیکن همچنان راههای متفاوت و زیادی برای شناسایی این هنر و جذب اشخاص علاقه مند امکان پذیر است. تشکل انجمن هایی از قبیل انجمن زنان قلم زن تهران و شهرستان ها و ارتباط بین این اشخاص در سطح کشور.

برگزاری نمایشگاههای متعدد برای معرفی هر چه بهتر این هنر و جذب هنرجویان
علاقه مند.

و در نهایت معرفی جامع و گسترش پیدایش علاقمندی و فراهم نمودن فضاهای
کاری برای هنرجویان عزیز.